

Is directe instructie bewezen effectief voor het bevorderen van de technische lees-/spellingvaardigheid?

Versie 1.1

© 2022

Colofon

Dit artikel is ontwikkeld in het kader van het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie door het Expertisecentrum Nederlands met subsidie van het

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Wat is directe instructie?

Directe instructie (di) is een gestructureerde manier van lesgeven waarbij de leerkracht de leerlingen stapsgewijs laat toewerken naar zelfstandige verwerking. Belangrijke elementen hierbij zijn: 1) instructie van de leerkracht (gekoppeld aan het doel dat bereikt moet worden) en voordoen, 2) begeleide inoefening van het geleerde en 3) zelfstandige verwerking van het geleerde (McMullen & Madelaine, 2014). De leerkracht geeft uitleg aan leerlingen en doet het gewenste (lees- of spelling)gedrag voor, leerlingen oefenen vervolgens eerst samen met de leerkracht en wanneer ze het voldoende begrijpen oefenen ze zelfstandig verder. De leerkracht controleert gedurende het hele proces of de leerlingen de uitleg goed begrijpen en geeft gerichte feedback. Deze elementen van directe instructie zijn zeker belangrijk voor zwakke lezers en spellers, omdat zij er op die manier op toegerust zijn dat zij zelfstandig hun opdrachten kunnen maken en weinig faalervaringen opdoen.

Met betrekking tot lezen en spellen zullen, in de fase van het voorbereidend en aanvankelijk lezen en spellen, de instructie en inoefening gericht zijn op fonologisch bewustzijn, letterkennis en – in groep 3 – op het (de)coderen van woorden. In de fase van het voortgezet technisch lezen staat vooral het automatiseren centraal en krijgt vlot en vloeiend lezen veel aandacht. Bij spelling is de instructie gericht op het toepassen van regels en strategieën.

Directe instructie (di) is afgeleid van het traditionele model Directe Instructie (DI), dat uit de jaren '60 komt en uit zes stappen bestaat. Inmiddels zijn er meerdere varianten en worden deze stappen niet meer zo strikt gehanteerd. Voor meer informatie over het DI-model en deze varianten, zie [Kennisrotonde \(2017a\)](#). Verder is het zo dat naast de term directe instructie ook vaker de term expliciete instructie gebruikt wordt, om deze instructievorm aan te duiden (McMullen & Madelaine, 2014).

Heersende opvattingen

Onder professionals op het gebied van taal(onderwijs) heersen verschillende meningen over het belang van directe instructie voor het aanleren van technisch lezen en spellen.

Sommige deskundigen benadrukken het belang van (expliciete) instructie in het aanvankelijk en/of voortgezet technisch lezen en spellen (Eskes, 2019; Eskes, 2020; Kirschner, 2020; Schraven, 2021). Daarentegen betogen Smits & Van Koeven (2021) dat na de eerste maanden van groep 3 geen instructie meer gegeven hoeft te worden in technisch lezen. Volgens hen ontwikkelen leerlingen vanaf de tweede helft van groep 3 hun technische leesvaardigheid door veel te lezen.

Directe instructie is effectief voor lezen en spellen

De effectiviteit van directe instructie is veelvuldig aangetoond. Directe instructie heeft een positief effect op lees-, reken- en wiskundeprestaties van leerlingen in zowel het regulier als speciaal onderwijs en in zowel primair als voortgezet onderwijs (Hattie, 2009).

Dat wil zeggen dat wanneer leerlingen onderwezen worden met directe instructie, hun lees- en wiskundeprestaties verbeteren. Directe instructie blijkt over het algemeen grotere effecten te hebben voor lezen dan voor wiskunde (Hattie, 2009) en is vooral effectief voor leerlingen met leerachterstanden (Hughes e.a., 2017). Aanvullend heeft een meta-analyse aangetoond dat expliciete instructie een groot effect heeft op het fonemisch bewustzijn (onderdeel van technisch lezen) van normaal ontwikkelende kinderen en kinderen met (risico op) leesproblemen (National Reading Panel, 2000). Ook voor spelling blijkt een positief effect van instructie: leerlingen die instructie krijgen in spelling kunnen vaak beter spellen dan leerlingen die geen instructie krijgen (Treiman, 2018). Specifiek voor leerlingen met leerproblemen (waaronder lees- en spellingproblemen en dyslexie) toont een overzichtsstudie aan dat expliciete instructie helpt bij het verbeteren van spellingprestaties van deze leerlingen (Williams e.a., 2017).

Directe instructie is effectiever dan ongeleid ontdekkend leren

Naast directe instructie zijn er ook andere instructievormen zoals ontdekkend of constructivistisch leren, waarbij leerlingen vrij zijn om eigen kennis te construeren. Sommige onderzoekers veronderstellen dat directe instructie het vrij en ontdekkend leren van leerlingen in de weg kan staan (Bonawitz e.a., 2011). Uit een meta-analyse blijkt echter dat directe instructie tot betere prestaties van leerlingen leidt dan vormen van ontdekkend leren waarbij de leerling geheel vrij is om eigen kennis te construeren (ongeleid ontdekkend leren). Dit resultaat is aangetoond op zes domeinen: wiskunde, computervaardigheden, wetenschap, probleem oplossen, fysieke / motorische vaardigheden en verbale / sociale vaardigheden (Alfieri e.a., 2011). Ook Kirschner e.a. (2012) beargumenteren dat voor beginners, wat volgens hen alle leerlingen zijn, directe / expliciete instructie effectiever is dan gedeeltelijke of ongeleide instructie.

Conclusie

Uit de literatuur blijkt dat directe instructie effectief is voor het bevorderen van de technische lees- en spellingvaardigheid van leerlingen. Vooral voor leerlingen met lees- en/of leerproblemen en voor jonge leerlingen blijkt expliciete instructie belangrijk.

Referenties

- Alfieri, L., Brooks, P. J., Aldrich, N. J., & Tenenbaum, H. R. (2011). Does discovery-based instruction enhance learning? *Journal of Educational Psychology*, 103(1), 1–18.
- Bonawitz, E., Shafto, P., Gweon, H., Goodman, N. D., Spelke, E., & Schulz, L. (2011). [The double-edged sword of pedagogy: Instruction limits spontaneous exploration and discovery](#). *Cognition*, 120(3), 322–330.
- Eskes, M. (2019). [Technisch leren lezen en spellen](#). *HJK*, januari, 10-13.
- Eskes, M. (2020). *Technisch lezen in een doorlopende lijn. Een praktisch handboek voor de basisschool*. Pica.
- Hattie, J. (2009). [Visible learning: A synthesis of 800+ meta-analyses on achievement](#). Routledge.
- Hughes, C. A., Morris, J. R., Therrien, W. J., & Benson, S. K. (2017). Explicit instruction: Historical and contemporary contexts. *Learning Disabilities Research & Practice*, 32(3), 140–148.
- Kennisrotonde. (2017a). [Wat is de effectiviteit van het directe-instructiemodel op de leervorderingen van leerlingen, in het bijzonder in het voortgezet onderwijs?](#) (KR 266). Kennisrotonde.
- Kirschner, P. A. (2020, 28 januari). [Hoe jonge kinderen leren](#). *Didactief*.
- Kirschner, P. A., Clark, R. E., & Sweller, J. (2012). [Helemaal uitleggen of zelf laten ontdekken? Onderzoek spreekt voor volledig begeleide instructie](#). *Van 12 tot 18*, 2012(9), 14-16.
- McMullen, F., & Madelaine, A. (2014). Why is there so much resistance to Direct Instruction? *Australian Journal of Learning Difficulties*, 19(2), 137-151.
<https://doi.org/10.1080/19404158.2014.962065>
- National Reading Panel. (2000). [Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction](#). Reports of the subgroups.
- Schraven, J. (2021, 13 april). [Zo belangrijk is goed technisch leesonderwijs](#). *Onderwijs van morgen*.
- Smits, A., & Van Koeven, E. (2021, 13 april). ['Technisch lezen' van groep 3 tot vmbo en mbo. Geletterdheid en schoolsucces](#).
- Treiman, R. (2018). [Teaching and learning spelling](#). *Child Development Perspectives*, 12(4), 235-239.
- Williams, K. J., Walker, M. A., Vaughn, S., & Wanzek, J. (2017). [A synthesis of reading and spelling interventions and their effects on spelling outcomes for students with learning disabilities](#). *Journal of Learning Disabilities*, 50(3), 286- 297.

Meer weten?

Hieronder staan verschillende bronnen waarin aanvullende informatie over directe instructie te vinden is.

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – NPO interventies – [Directe instructie](#)
- Leraar 24 – [Directe instructie leidt tot betere leerlingresultaten](#)
- Onderwijskennis.nl – [Het inzetten van directe instructie](#)
- Paul Kirschner – [Iedereen haat directe instructie](#)